

Пол Гелліко

Томасіна

1.

Містер Ендрю Макдуй, лікар-ветеринар, просунув до приймальні руду настовбурчену бороду та обвів усіх присутніх холодним ворожим поглядом: там, на простих соснових стільцях, сиділи люди, а на колінах у них або й в ногах вместилися їхні домашні улюбленці — усі вони зібралися до нього на прийом.

Віллі Беннок, його меткий та жилавий помічник у справах кабінетних, лікарняних, офіційних і конторних, уже встиг повідомити містерові Макдую частковий список присутніх, поміж яких був і його друг та сусід, священик Ангус Педді. Містер Педді, як завжди, прийшов через свого нестерпного мопса, якого ж сам-таки і перегодував забороненими собаці цукерками. Нещасний мопс тепер лежав на колінах низенького, кругленького духівника, звернувши на містера Макдую сповнені болю очі. Втім, у погляді собаки разом із тим таїлася надія — мопс почав пов'язувати візити в лікарню, тутешні запахи та величезного чоловіка із шерстю на обличчі з полегшенням від муки.

Ветеринар відвернувся, лютий від того, що Педді годує тварину, не прислухаючись до його порад, і таким чином марнує його час. Далі сиділа дружина багатого підрядчика із Глазго, яка приїхала на відпочинок зі своїм миршавим і сльозавим йоркширським тер'єром. Цю тварину містер Макдуй зневажав особливо, а все за дурнуватою оксамитовий бантик на чубчику. А от місіс Кінлох схилилася над сіамським котом, що розлігся у неї на колінах і репетував від болю у вухах. Був і містер Доббі, бакалійник, з виду такий же сумовитий та худючий, як і його скот-тер'єр. Пес був хворий на коросту та радше потребував допомоги драпірувальника, аніж ветеринара.

Було ще зо п'ять людей, і серед них — малий хлопчик, якого містер Макдуй, здається, десь уже бачив. Першою чергу зайняла огрядна місіс Легген, власниця газетної та тютюнової крамнички. Місіс Легген разом зі своїм неповторним чорним дворнягою, Реббі, в якого від старості посивіла морда та сльозилися очі, вже багато років залишалися незмінними атрибутами Інвераноху.

Зі своїх сімдесяти із гаком років, останні двадцять п'ять місіс Легген прожила вдовицею. П'ятнадцять із них песик Реббі був її єдиним товаришем. І городяни, і туристи, що приїздили до Інвераноху, усі однаково звикли до пса на порозі крамнички місіс Легген та й до самої гладкої вдови у пістрявій шалі. Оскільки на

порозі крамниці, затиснувши ніс поміж лапами та піднявши угору очі, незмінно лежав Реббі, покупці вдови Легген призвичаїлися переступати через собаку. Кажали, що навіть діти у цьому місті народжувалися з цією звичкою.

Містер Мақдуй озирав пацієнтів, а пацієнти у відповідь позирали на містера Мақдуа: хто тривожно, хто — з надією чи повагою, а дехто із такою ж ворожістю, яку випромінювали усі гострі та виразні риси обличчя ветеринара — високе чоло, вогненно-руді жмутки брів, владні сині очі, вольовий ніс, повні та трохи насмішкуваті губи, наполовину приховані щетиною рудих вусів та бороди, і різке, агресивне підборіддя.

Очі його, а найперше — мова, завжди видавалися холодними й злими: мабуть, тому, говорили в Інвераноху, що сам він був людиною холодною та злою.

Такий відомий чоловік, як Мақдуй, звісно ж, опинився об'єктом різноманітних пліток у невеличкому гірському містечку Інверанох, де практикував уже понад півтора роки. За самою природою своєї професії він був там важливою особою, оскільки не лише дбав про домашніх улюбленців городян, а й відповідав за здоров'я домашньої худоби, яку вирощували на віддалених фермах: абердин-ангуських корів, чорномордих овець, свиней та птиці. На додачу, до його обов'язків ветеринара околиці належав контроль за якістю м'яса, молока та сиру.

Ендрю Мақдуа вважали чесним, прямолінійним та неупередженим. Однак — а це була думка людей побожних — він аж ніяк не надавався до того, щоби допомагати німим створінням Божим. Він не любив тварин, не любив людей, а вже на Бога ні часу, ані бажання у нього не було. Чи й справді ветеринар був затятим атеїстом, як багато хто думав, чи й ні, а серед прихожан містера Педді його точно ніколи не бачили, хоча всі знали, що ці двоє — хороші друзі. Ще хтось казав, що коли дружина містера Мақдуа померла, серце його обернулося на камінь, окрім маленького куточка, де жила любов до семирічної дочки, Мері Руд¹ — тієї самої, яка ніде не ходила без отої осоружної рудої кицьки на ім'я Томасіна.

Ви тільки знайте — казали люди — ніхто й не заперечує, що лікар для звірини він вдалий та вдатний. І вилікує скоро, і вб'є скоро, та тільки дуже вже бистрий до хлороформу — так казали люди. Хто був до нього прихильний, стояв на тому,

---

¹ Друга частина імені дівчинки в оригіналі Ruadh (Руа, Руадх), в перекладі із шотландської гельської означає «руда». Звідси варіант «Руд», вибраний перекладачами задля збереження цієї особливості.

що людина він жалісна, то й не може дивитися на марні страждання безнадійно хворих звірят, а хто його та норов його гордівливий недолюблював, називали його нещадним, жорстоким чоловіком, якому життя тварини нічого не важить, і який відверто зневажає людей, ніжно прив'язаних до своїх улюбленців.

А більшість із тих, хто у професійній якості з ним ніколи не стикався, твердили, що мусить у цьому чоловікові бути щось добре, інакше не дружив би з ним і не поважав би його містер Ангус Педді, пастор пресвітеріанської громади Інвераноху. Кажали, що саме священик, знаючи Макдуя ще зі школи, переконав свого друга купити після смерті його дружини Енн практику старого Інвераноського ветеринара та перебратися туди, залишивши позаду нещасливі спогади, що мучили його в Глазго.

Кілька мешканців Інвераноху ще пам'ятали покійного батька містера Макдуя, Джона, який і сам був ветеринаром у Глазго — відлюдькуватого, деспотичного та надзвичайно богомільного старигана, який не виділив синові на життя ані копійки, поки той не погодився продовжити родинну справу. Розповідали, що Ендрю Макдуй хотів у юності вчитися на хірурга, та зрештою, із фінансових причин, був змушений підкоритися батьковим бажанням і також стати ветеринаром.

Якось один з городян зайшов до похмурого дому, де певний час, поки старий не помер, батько і син мали спільну практику — і слова доброго опісля не міг про те все сказати, хіба, що анітрохи не дивується тепер містерові Макдую.

Містер Педді вважав Макдуєвого батька старим святоблним лицеміром, у чи-йому домі Бог був лишень за ще одного поліціанта. Бог старого Джона Макдуя заперечував усе, що лишень було хорошого та веселого, і Ендрю Макдуй ріс, спочатку ненавидячи Його, а тоді — заперечуючи. Страшна втрата дружини, Енн, коли його донечці, Мері Руд, було лише три, тільки утвердила чоловіка в цій гіркій зятятості.

Завершивши уважний огляд, Макдуй показав бородою на стару, огрядну місіс Легген та кивнув у напрямку кабінету. Вона злякано мекнула і тяжко піднялася, узявши Реббі на руки. Собака лежав на спині, безвольно розкинувши лапи, та заковчував догори сльозаві очі. Він нагадував відгодованого чорно-сірого підсвинка, і при кожному подисі з його грудей виривався хрип, схожий на хропіння застудженого дідугана.

Містер Ангус Педді підбгав ноги та пропустив удовицю, підбадьоривши її теплою, янгольською усмішкою. Низького зросту, схильний до повноти, приємний та вкрай завзятий, священник був повною протилежністю до усталеного образу похмурого шотландського духівника. Лице у нього було кругле та з ямочками на щоках, очі — пустотливі, а усмішка могла виражати найглибше співчуття, проникливе розуміння та тривогу водночас.

Мопс Педді, який, окрім хронічних шлункових колік, мав химерне ім'я Декаданс¹ — свідчення того особливого гумору, який, зрештою, для великого сімейства Педді зовсім не дивина — сопів у священника на колінах. Педді припідняв його, аби собака міг краще бачити місіс Легген та її хворого пса, і сказав:

— Дивись, Данні: це — Реббі, собака місіс Легген. Щось захворів, бідолаха.

Сумовиті погляди обох собак на мить перестрілися.

Місіс Легген пройшла за містером Макдугем до кабінету і поклала Реббі на довгий, білий, емальований оглядовий стіл, де песик, розкинувши лапи та тяжко дихаючи, навіть не ворухився.

Ветеринар оглянув тварині зуби, відтягнув нижні повіки та на мить приклав руку до її живота, відчуваючи тяжке дихання.

— Скільки йому років? — запитав містер Макдуй.

Місіс Легген, зодягнена, як личить поважній вдовиці, у все чорне, із вовняною шаллю на плечах, умить зіщулилася.

— П'ятнадцять із хвостиком, — відповіла вона. — Ну, чотирнадцять, з того часу, як він виріс із малюнького цуцика, яким я його вперше побачила, — додала вдова.

Так наче відкинувши від собачого віку один рік, вона могла виторгувати для нього у долі на рік більше... Бо п'ятнадцять років — це для собаки багато. А якщо собаці чотирнадцять — завжди існує надія, що він доживе до п'ятнадцяти, як стара, майже шістнадцятирічна вівчарка місіс Кемпбелл.

Ветеринар кивнув і кинув на собаку іще один байдужий погляд:

— Треба збавити йому страждань. Ви ж бачите, яка у нього астма. Він же ледве дихає.

Лікар опустив собаку на підлогу, де той одразу ж упав на живіт, притуливши голову до землі та не відводячи від місіс Легген закоханих очей.

---

¹ В оригіналі священник назвав собаку *Fin-du-Siecle* (*фр.*), що позначає «кінець епохи» та занепад у мистецтві.

— І ходити не може, — підсумував Мақдуй.

У вдови було багато підборідь. Від страху дрижали усі.

— Приспати? Убити бідну звіринку? Що ж я буду без нього робити? У мене крім нього в цілому світі нікого немає... Ми вже вкупоньці п'ятнадцять років, а я ж бо двадцять п'ять років одинока вдовиця. Що ж я маю робити без мого Реббі?

— Візьмете собі іншого собаку, — відповів Мақдуй. — Це нескладно. Їх тут повно.

— Ох, як ви можете таке казати? Це вже не буде Реббі. Та невже ж ви не можете дати йому дрібочку ліків, аби він видужав? Він завжди був нівроку здоровим песиком...

Містер Мақдуй давно помітив, що з самими тваринами проблем ніколи не виникало. Це сентиментальність їхніх господарів спричиняла усі негаразди.

— Пес скоро помре, — сказав ветеринар. — Він дуже старий та дуже хворий. Хто-будь завважить: життя йому вже не мило, і він страждає. Якщо я дам йому ліки, ви з ним вже за два тижні прийдете знову. Може, він проживе ще місяць, найбільше — пів року. А я людина заклопотана, — закінчив він, але тоді додав, уже ласкавіше: — милосердніше позбавити його мук.

Вузькі, тонкі губи місіс Легген тремтіли, коли вона із жахом уявила собі день, в якому не буде Реббі: немає до кого слова мовити, ні до чийого подиху дослухатися за вечірнім горням чаю, або посеред ночі, лежачи в ліжку. І вона сказала, що підказував їй мозок, хоча серце їй розривали зовсім інакші слова.

— Мої покущці... вони страшенно скучатимуть за Реббі — вони ж через нього завжди переступають...

Але насправді це значило: «Я вже стара. Мені й самій недовго лишилося. У мене нікого немає. Цей собака так довго був моїм єдиним другом і втіхою. Ми з ним так добре знаємо одне одного».

— Так, так, місіс Легген, безумовно. Але вирішуйте швидше, на мене чекають інші пацієнти.

Місіс Легген схвильовано глянула на великого квапливого чоловіка із рудими вусами та бородою.

— Мабуть, не можна мені думати тільки про себе, якщо сердега Реббі страждає...

Містер Мақдуй промовчав.